

ANNO DOMINI DCCCLXXV.

VULFADUS

BITURICENSIS EPISCOPUS.

NOTITIA HISTORICA IN VULFADUM.

(Ex Gallia Christiana.)

VULFADUS Rodulpho suffectus est, anno 866, a Carolo Calvo imperatore, cujus filium Carlomannum educaverat, ut patet ex epistola ejusdem regis ad Nicolaum papam, paulo ante synodum Suessionensem scripta, cum ait: « Rodulfus, Bituricensis Ecclesiae archiepiscopus, nuper defunctus est, et ipsa Ecclesia sapienti et strenuo, virilique pastore indiget, propter quorundam levitatem morum et inconstantiam ipsius gentis. Unde consilio accepto, omnes episcopi, et fideles regni nostri, ipsaque etiam diocesis, unanimiter in electione praedicti Vulfadi consenserunt. » Qui primo canonicus B. Mariae et Rhemororum metropolis ceconomus, eo nomine interfuit synodo apud Carisiacum an. 848. Clericus autem ordinatur ab Ebbone Rhemensi. Idcirco ad concilium Suessionense it comparere non valuit, ob aegritudinem qua detentus erat in monasterio S. Medardi; quamobrem Hincmarus archiepiscopus Sigloardum archidiaconum ad eum misit, qui libellum porrigeret a Vulfado libenter subscriptum; nihilominus id non obstitit quin cum sociis in ea synodo gradu privaretur. Attamen Nicolai papae decreto ejus causa et collegarum retractari jussa est in concilio Suessionensi III, an. 866, in qua pontifex maximus Herardo, Turonensi archiepiscopo, praecipit ut nisi Hincmarus Vulfadum et socios absolvat, synodi Patres jussu sedis apostolicae id exsequantur. Qua re diligenter discussa, synodus epistolam scripsit ad papam, ut excusaret Hincmarum, quod non ausus fuisset sua et provincialium episcoporum auctoritate Vulfadum in pristinum honorem reducere, sed ejus re-

stitutionem pontifici reservandam fore. Interim cum vacaret primatus Bituricensis ab obitu decessoris, Carolus Calvus Vulfadum episcopum renuntiavit, quem hactenus absque sedis apostolicae determinatione distulerat; unde et in epistola ejusdem regis ad eundem Nicolaum sic loquitur: « Quia fratrem Vulfadum, ut vestrae sanctitatis apices exponunt, moribus et scientia penes nos vigere conperimus, Biturigensem ecclesiam, ceu sanctae paternitati vestrae aliis litteris significavimus, quia dare absque apostolatus vestri determinatione distulimus, commendare sibi eandem Ecclesiam cum rebus sibi pertinentibus acceleravimus, scilicet ut in destructione earum non tantum saeviens valeret quorumlibet pravorum instantia, quaerentium diripere non sua, et vastare crudeliter aliena, » etc. Excusat autem Vulfadi promotionem acceleratam Carolus an. 869, et pallium archiepiscopi pro eo petit.

Imperatoris precibus annuit Adrianus II, papa, epist. IX ad synodum Tricassinam IV, Nonas Febr. 868, qua Vulfado antistiti secundum priorem consuetudinem, usum pallii, ad genium et decus ecclesiae sibi commissae, concessit; primo episcopatus anno, indictione 14, regni Karoli 26, subscripsit cum aliis Galliarum praesulibus privilegio a synodo Suessionica collato, Sollembniacensi monasterio in Lemovicibus, ubi S. metropolis Bituricensis indignum episcopum se nuncupat. Diem clausit extremum Kalend. Aprilis an. 876, corpus sepulturae mandatum in monasterio S. Laurentii, cum praefuisset annis decem.

VULFADI BITURICENSIS EPISCOPI

EPISTOLA PASTORALIS

AD PAROCHOS ET PAROCHIANOS SUOS.

(Circa annum 870.)

(Apud Mabill., Analecta, pag. 100.)

Vulfadus, etsi indignus atque peccator, gratia tamen Dei sanctae matris Biturigensis Ecclesiae episcopus, omnibus consacerdotibus et comministris, necnon universis Ecclesiae mihi commissae filiis, in Domino salutem. Solliciti semper, dilectissimi fratres, de salute vestra et de pretio animarum vestrarum, qui in Ecclesia pastores vocamini, et gregem Domini reficere et providere debetis; rogamus vos

et obsecramus, ut in his quae ad mysterium vestrum pertinent, jugiter meditantes, lucrum animarum vobis commissarum omni intentione quaeratis, et custodias super populum Domini omni tempore habere studeatis. Officium ergo ministerii nostri est, ut utilia vobis et necessaria suadeamus, et proficua, si possimus, ostendamus. Itaque, dilectissimi, providere debetis, ut quod nominamini esse contendatis.

Sacerdotes vocamini : sancti et mundi esse, et sacerdotium sanctum digne tenere et frequentare studete ; quoniam de sacerdotibus Dominus dicit : *Sancti estote, quia ego sanctus sum Dominus Deus vester.* Pastores appellamini : oves consignatas sollicitè regere et providere contendite. Speculatores nuncupamini ; ut in altiori virtutum gradu, sanctitate et intellectu vosmetipsos erigere, ut carnalibus desideriis superatis, contra mundanos impetus et nequitas spiritales viriliter possitis pugnare. Fidem quoque rectam (quod est fundamentum omnium virtutum) corde firmiter tenete, et ore prædicate, et lectioni, prout potestis, ardentius insistite, ac meditari in Scripturis sacris et divinis præceptis contendite. Orationi et psalmodiæ vigilanter incumbite ; quoniam hæc sunt arma, quibus diabolus vincitur, et minister Christi in fide et bonis operibus solidatur. Prædicationis officium plebibus vobis commissis congruenter impendite, et bene agentes ad meliora verbo et exemplo invitate. Pravos quoque et impios fortiter redarguite et repugnatè, et sæculares pugnas, minas, atque terrores nullatenus formidate, et potius Deo quam hominibus placere contendite ; et quod aliis prædicatis in vobis primo ostendite. Religionem et sanctitatem, castitatem atque munditiam præ omnibus habere corde et corpore studete ; ut idoneos Christi ministros vos ipsos ostendere, ut exemplo sanctitatis et religionis ad servitutem Christi alios possitis instruere ; sicque munditia, et nitor sanctæ conversationis, atque omnes in commune virtutes in vobis resplendeant, ut, si minor sit in vobis doctrina quam deceat, munda et sancta conversatio subjectos vestros ad bene agendum informet ; et quod verbo et prædicatione non valeatis exemplo totius bonitatis doceatis : quoniam cujus vita despicitur, restat ut ejus prædicatio contemnatur. Charitatem fraternam amate, et hospitalitatem diligite, et per sæcularia negotia turpiter nolite discurrere, ne videatur in vobis ministerium sacrum vilescere. Irreprehensibiles vos in omni conversatione et acta exhibete, ne nomen Christi in vobis possit blasphemari. Quæcunque iniqua vel inhonesta, aut certe periculosa in gregibus Christi vobis commissis, in potentibus et nobilioribus, et in minoribus et pauperibus, in masculis sive in feminis conspiciere et intelligere potestis, sine favore aut aliqua personarum acceptione ostendere eis contendite ; et unicuique peccata et iniquitates suas absque tarditate et negligentia, vel certe verecundia annuntiate, et de omnibus sceleribus suis consilium congruum eis præbete, et scientiam Domini nobis omnibus comminantem per omnia formidate : *Si non annuntiaveris, inquit, iniquo iniquitatem suam, animam ejus de manu tua requiram.* Et item : *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem,* etc. Pœnitentibus etiam, qui vagabundi per sæcularia negotia discurrunt, quasi nihil mali gesserint, peccata sua ostendite ; et ut in uno loco morantes dignos pœnitentiæ fructus faciant commoneat, annuntiantes eis verissime

A quod pœnitentiam et militiam sæcularem pariter non possunt agere.

O vos quoque laicalis ordinis viri, monere destituro, et annuntiare vobis ea quæ ad salutem vestram pertinent cupio ; quoniam periculum animarum vestrarum valde formido, et pro vobis omnibus rationem Deo redditurum me esse cognosco. Sunt namque vitia et peccata, per quæ diabolus mortales seducit ; et ad hoc assidue laborat, ut eos secum ad infernum detrudat, et morte perpetua damnet ; id est cupiditas, superbia, homicidium, adulterium, sacrilegium, fornicatio, rapina, perjurium, falsum testimonium, invasiones rerum ecclesiasticarum, dehonorationes sacerdotum, juramenta illicita, maledictiones pessimæ, conspirationes iniquæ, detractiones, susurrations, discordiæ, invidiæ, odia, ebrietates, inhonesta lucra, judicia injusta, mensuræ inæquales, amicitia per sacramentum promissæ et violatæ, res ecclesiasticæ ab ecclesiis subtractæ, et in proprias redactæ ; pecuniæ et nonæ ab ecclesiis, quibus debitæ sunt, subtractæ, et multa alia, quæ Dominus et Redemptor noster prohibet, et diabolus hostis et inimicus noster suadet. Hæc vero vitia et peccata in tantum sunt gravia, ut cum instigante diabolo perpetrantur, homines a Deo separent, et hæreditatem cœlestem ac vitam perpetuam auferant, et facientibus inferni flammam et cruciatum acquirant. Et ideo, dilectissimi filii, obsecro ut recurrat unusquisque ad conscientiam suam, et diligenter requirat qualis sit, vel quæ in pueritia, in adolescentia, in juventute, in omni ætate sua gessit ; et si quis se homicidam, adulterum, sacrilegum, fornicatorem, perjurum aut falsum testem viderit, ad Deum et matrem Ecclesiam confugium faciat, et confessionem puram de omnibus iniquitatibus suis sacerdotibus donet ; et pœnitentiam suscipiat, et verissime eam adimpleat ; et quod inique gessit elemosynis, jejuniis, orationibus, abstinentia, et cæteris bonis operibus delere et redimere satagat : quoniam nisi hic, dum tempus et locum habet, emendare studuerit, regnum Dei, testante Apostolo, habere non poterit. *Nolite itaque, ait Apostolus, errare : neque homicidæ, neque adulteri, neque sacrilegi, neque perjuri, neque rapaces, neque masculorum concubitores, neque ebriosi, neque maledici regnum Dei possidebunt.*

D Monemus et eos quorum dissensione et discordia hæc regio vastata, et multis miseriis afflictæ, et pene annullata est, ut peccatum et iniquitatem suam recognoscant, et quæ impie et crudeliter egerunt ad mentem semper reducant, et sint eis omni tempore in lamentum et singultum et velamen oculorum suorum, et pœnitere ea studiosissime contendant, ac redimere se elemosynis, jejuniis, orationibus, et aliis operibus Deo acceptis satagant. Similiter et eos qui res ecclesiasticas quondam invasæ, aut modo sine voluntate eorum quibus debitæ sunt, retinent, ut resipiscant et pœnitentiam pro sacrilegio agant ; et Deo, et ecclesiis quas læserunt, satisfacere studeant. Eos quoque monemus, qui leviter plu-

rima sacramenta jurant, et nomen Dei atque sanctorum ejus in vanum assumunt, vel sine reverentia maledicunt, ut se ab hoc peccato absteineant, et quod nimis odibile sit agnoscant, dicente Scriptura : *Vir multum jurans replebitur iniquitate, et non recedet de domo ejus lepra* ; et sicut supra dictum est, *maledici regnum Dei non possidebunt*. Monemus etiam judices, ut juste judicent, et recta judicia terminent, et timorem Dei semper ante oculos habeant, scientes quod et ipsi Deum judicem habebunt, et ipsi a Deo pro omnibus judiciis suis, dictis, et factis judicandi sunt. Ipse enim præcepit : *Nec accipias personam pauperis, nec honores vultum potentis. Non declines ad dexteram, sive ad sinistram : juste judica proximo tuo*. Caveat etiam unusquisque ut falsum testimonium nullatenus proferat, quia scriptum est : *Testis falsus non erit impunitus*. Audivimus quoque duplices mensuras apud vos esse, et majoribus ad emendum, minoribus ad vendendum... quod rogamus ut corrigatis, et justam atque æquam mensuram omnes in commune habeatis, secundum præceptum Domini dicentis : *Sit tibi æquus modius, justusque sextarius*. Ab usuris etiam vos abstinete, scientesque hoc non leve peccatum esse, cum dicitur in Lege : *Ad usuram non fœnerabis*. Negotiationes vero quæ in mercimoniis fiunt, sine sacramentis et perjuriis satagantur ; et unusquisque caveat ne fratrem suum aliqua fraude ibi decipiat. Ipsas vero amicitias nolite per sacramenta, sicut nunc usque aliquos fecisse audivimus, firmare, quoniam illud sacramentum nunquam sine peccato poterit esse. Nullum quoque sacramentum quisque alicui juret, nisi seniori suo debitam fidelitatem secundum consuetudinem præmiserit, aut legalia et legitima sacramenta juraverit.

Sacerdotibus vestris, sicut Dei ministris, debitum honorem impendite ; et si forte illos in aliquo læsistis, satisfacere studete ; si vero et ipsi aliter quam decet egerint, nolite eis detrahere ; sed aut per vos ipsos, si potestis, illos corrigite ; aut magistris eorum, vel certe episcopo vestro ea quæ de ipsis veraciter scitis humiliter nuntiate. Ecclesiam Dei, in qua baptismum accepistis, confessiones vestras donatis, pœnitentiam suscipitis, prædicationem auditis, et alia percipitis unde salvi esse potestis, diligenter honorate ; et ad ecclesiam sæpissime cum oblationibus vestris concurrite, ibique pro vobis orare rogate. Munera quoque pro ecclesiis dandis nullatenus exigere, et manere vel morari ibi cum uxoribus vestris nolite.

Conspirationes et conjurationes contra regem aut principes, aut certe contra vos ipsos monemus ut nullo modo agatis : quoniam et hoc grave delictum, et divinis atque humanis legibus valde prohibitum est. Detractiones itaque et susurrations inutiles a vobis repellite, et nolite ulterius eas ullo modo agere : quoniam, sicut scriptum est : *Qui detrahit, semetipsum et audientes occidit*. Odium in corde nullo modo retinete : quoniam, sicut in Epistola sua Joannes apostolus ait : *Omnis qui fratrem suum odit homi-*

cida est. Invidiam et discordiam procul a vobis repellite : quoniam discordantium et invidorum oblationes et munera Deo non sunt accepta ; nec aliter oblationes nostræ in ecclesiis recipi debent, nisi prius a cordibus hoc verissime ejeceritis.

De eleemosynis quas ægrotantes vel morientes proximis, vel amicis commendant, rogamus vos ut fideliter ipsi quæ ea suscipiant distribuant ; sicut ipsi volunt ut et alii pro se faciant ; et agnoscant se, si bene egerunt, remunerationem a Christo percepturos ; si aliter, rationem Deo proinde reddituros. Divinum iudicium terribiliter eos condemnat qui aliorum eleemosynas fraudant. Ita enim in canonibus legitur : *Fraudatores eleemosynarum fratrum anathematizantur*. Si qui vestrum cognoscant parentes suos de rebus ecclesiasticis abstraxisse, aut per vim vel malum ingenium eos vel hæreditates pauperum, vel munus parentum abstulisse, et suis rebus junxisse, misereantur, obsecro, animabus eorum, et restituant Ecclesiæ quod injuste abstraxerunt, et reddant hæredibus quæ illis injuste abstulerunt ; scientes verissime, quod quamdiu ipsæ res a se, aut a quibuscunque aliis retentæ fuerint, illi qui hæc fecerunt hæreditatem in regno Dei habere non potuerunt.

Monemus etiam potentes ut familias suas proprias, vel certe ecclesias sibi commissas, secundum timorem Dei bene regere et gubernare student ; scientes quod et ipsi, quamvis potestate minores sint, fratres eorum sint, ut et ab aliis eos defendant, et ut misericorditer eos videant, neque in mensuris, neque injustis redditibus sub aliqua occasione opprimant. Vos quoque pauperes minus potentes monemus, ut dominis vestris subjecti sitis, et fideliter eis serviatis, et quod debetis sine fraude in veritate eis reddatis ; scientes quod et ipsi super vos a Deo ordinati sunt, et vos illis subjecti esse debetis. Monemus etiam eos qui res ecclesiastico beneficiario jure possident, ut nonas et decimas ecclesiis reddant, ex quibus ipsæ res esse videntur, et amplius ea nullo modo retineant, ne forte sacrilegium incurrant.

Viri uxoribus ad tempus debitum reddant, et nullatenus se aliis pollutionibus maculent. Uxores similiter viros suos diligant, eisque in omnibus placere studeant, ne (quod absit) ad alia facinora impellant. Et utrique caveant ne per commistionem corporalem immundi et illoti ecclesias ingrediantur. Monemus quoque de incestis, ut nullus se cum proxima sua, vel cum proxima uxoris suæ se commisceat ; quoniam turpissimum et adeo prohibitum est. Illud etiam attentissime caveat ne pudicitiam filie suæ, aut neptis, aut propinquæ, maxime uxoris suæ, pro gratia alicujus mortalis hominis ad violandum tradat, aut consentiat, ut castitas earum aliquo modo aut ingenio, nisi legitimo conjugio, corrumpatur.

In tribus etiam festivitibus anni, Nativitate Domini, Pascha, Pentecoste unusquisque mundus ad ecclesiam veniens communicet, exceptis his qui in

publica poenitentia sunt; quoniam nisi his tribus solemnitatibus communicaverit, non inter Christianos habitare debet. Videat ergo unusquisque ut digne et munde et devote communionem Christi percipiat; etenim qui corpus Domini et sanguinem indigne sumit, iudicium sibi manducat et bibit. Consulimus itaque precamurque feminas nobiliores, et alias quascunque ut filios suos proprio lacte nutriant, et nullatenus ancillis aliis ad educandum tradant.

Curate ergo, dilectissimi filii, ut hoc quod pro salute vestra scribimus, attente et diligenter animo comprehendatis, et de omnibus his sollicitè caveatis; et in quibuscunque vos deliquisse cognoscatis, emendare tota intentione satagatis, ne in æternum (quod absit) infeliciter pereatis. Mementote ubi sunt patres vestri, ubi sunt reges vestri, vestri principes, vestræ

potestates, et omnes qui sæculum amaverunt; et scitote, quoniam vos omnes citissime morituri estis, et post hanc vitam nihil boni habituri, nisi bonis operibus promerueritis. Mortem, precor, dilectissimi, ante oculos semper habete, et quid post mortem facturi sitis cogitate, et ne mortem timeatis provide, quoniam nulli bono mors nocere potest. Christum redemptorem vestrum totis viribus diligite, et proximos vestros sicut vosmetipsos amatè, et Ecclesiam Dei honorate, et dietis ac prædicationibus sanctorum virorum obedite, et ad paradisi gaudium et societatem sanctorum venire festinate: ad quorum societatem divina Trinitas et indivisa unitas vos perducere, et gratuita miseratione protegere, consolari, et benedicere dignetur Deus noster, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

ANNO DOMINI DCCCLXXV.

ADVENTIUS

METENSIS EPISCOPUS.

ADVENTII LIBELLUS DE WALDRADA,

In quo probare conatur Waldradam pellicam Lotharii, conjunctam matrimonio, jam a tenera ætate, ab ejus patre Lothario Augusto; Theutpergam vero, legitimam uxorem, postea ipsi invito regi minis fuisse conjunctam.

(Apud Baronium ad ann. 862, n. 29.)

Augustus divæ recordationis Lotharius per electionem populi regni Romanorum creatus est imperator, arcemque regni Francorum regens, inter reliquias gestorum suorum deliberationis filio suo domino Lothario virginem nobilem, nomine Waldradam, sub nomine divinæ fidei tradidit, ut eam in Dei fide, et sua futuro tempore custodiret, et obtineret. Et ut hæc copula justa esse pateret, in prætitulatione dotis, centum mansos gloriosissimo puerulo tradidit, qui necdum suæ libertatis erat, licet futurus hæres patri; sed sub tutoribus, et actoribus manebat, sicuti de talibus loquitur Apostolus, dicens: *Quanto tempore hæres parrulus est, nihil differt a servo, cum sit dominus omnium; sed sub tutoribus et actoribus est usque ad præfinitum tempus a patre* (Gal. iv). Verum quandiu prædictus imperator regni Francorum sublimitatem obtinuit, præfatus puerulus datæ sibi puellæ paterno munere inhæsit; quod non in angulo patrum fuit, quia veritas non habet angulos, sed in publico pontificum, et optimatum spectaculo, sicut pædagogus ejus testantur, etiam et avunculus ejus Leutfridus. Domino imperatore Lothario migrante, in ipsis diebus patrum luctus, Hucbertus Acefala eum suis complicitibus, sororem suam nomine Theutpergam domino regi Lothario clarissimo adolescentulo adduxit, et fraudulenter eam sibi sociavit, mi-

nans regis esse periculum de statu regni sui, si suis non faveret hortamentis. Acquievit rex, licet nolens, sicut ipse testatus est.

Fama pessimæ turpitudinis Theutpergam sequitur, et de incestuoso concubitu fratris sui Hucberti rea acclamatur, offertur schedula confessionis, ubi sponte confessa legitur, iudicio consulum damnatur, misericordia præsulum salvatur, fugam capessit. Hujus facti notitiam, per illustres viros piissimus rex dominus Lotharius Romam mittit, et causas rei pandere statuit. Beatissimus papa Nicolaus ratione comperta deliciosos missos Rodoaldum scilicet Portuensem, Joannem Fidiculensem [al., Ficodensem] in Franciam mittit, et in urbe Metica, generale concilium celebrare decernit. Ubi præsentiam suam gloriosissimus rex Lotharius, cum universo principatum suorum nobiliumque consiliariorum comitatu ostendens, in sancta synodo resedit; ibi causas sue actionis in conspectu legatorum Romanæ sedis exposuit, quomodo in fide Dei genitor suus excellentissimæ memoriæ dominus Lotharius perpetuus Augustus, et virginem prænobilem manu propria tradiderit, et reliqua quæ supra enumeravimus. Quod vero Theutperga reatus sui culpam publice confessa fuerit, in prædicto concilio, quod Metis civitate patratum est, senatores universi regni Francorum